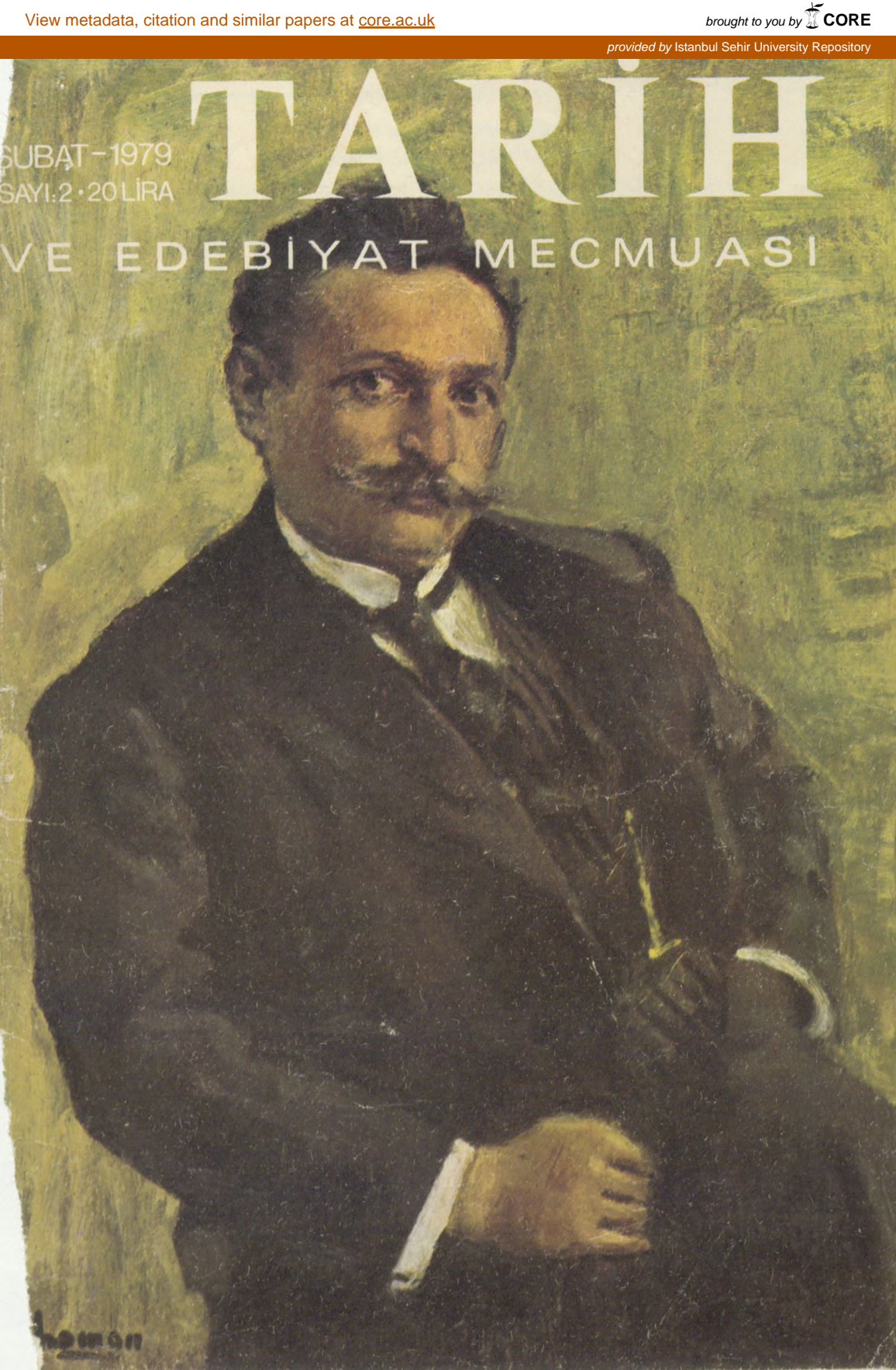

SUBAT-1979
SAYI.2 • 20 LİRA

TARİH

VE EDEBİYAT MECMUASI

İki edip arasında ağır ve kırıcı bir tartışma

Birbirini ağır bir şekilde suçlayacak kadar öfkeye kapılan iki ünlü kalem sahibi Hüseyin Cahit'le Tevfik Fikret aylarca dargın kalmışlardı.

BASIN tarihimizde önemli bir yer tutan Tanin gazetesinin ünlü başyazarı, hikâye ve roman yazarı Hüseyin Cahit Yalçın'ı (1874-1957) bütün edebiyat çevreleri ve okurlar tanır. Bu gazeteyi ilk defa birlikte çıkardıkları şair, öğretmen ve okul müdürü Tevfik Fikret'i (1876-1915)'de tanımayan, bilmeyen yoktur. Ancak bu iki değerli insan ve yakın arkadaşın aynı gazetede çalışırken birbirlerine düşman denecek derecede karşı olduklarını çok az kimse bilir. Tevfik Fikret, Hüseyin Cahit ve Hüseyin Kâzım (1908) İkinci Meşrutiyet yıllarında Tanin gazetesini birlikte çıkarırlarken aralarında beliren anlaşmazlık yüzünden Tevfik Fikret ayrılıp gitmişti. İş bu kadarla kalsa iyi. Fikret ile Cahit birbirlerine çok ağır dil kullanarak metup'lar göndermişlerdi?.. Bir zamanlar Tanin gazetesinde yazarlık etmiş ve sonra kendi çıkardığı Vakit gazetesinin başyazarı

Hüseyin Cahit Yalçın

olmuş bulunan Asım Us, bu olayın işitilmedik taraflarını vefatından az önce yayınladığı kitabında (Gördüklerin, Duydukların, Duygularım; Vakit Matbaası 1964) uzun uzun anlatıyor. Söz konusu mektuplardan birini yayınlamadan önce iki ünlü yazar arasındaki anlaşmazlığın sebebini onun kaleminden okuyalım:

Tevfik Fikret Galatasaray Sultanisi Müdürü iken Maarif Nazırı Emrullah Efendi idi. Bir aralık Nezaret ile arası açılıyor ve istifasını veriyor. Emullah Efendi Tevfik Fikret'in yerine Salih Zeki'yi tayin ediyor ve:

«Bir şair yerine bir âlim getirdim» diyor.

Bu hadisede Tevfik Fikret, Hüseyin Cahit'in Maarif Nazırı Emrullah Efendi'ye karşı Tanin gazetesi vasıtasıyla vaziyet almasını bekliyordu. Fakat Hüseyin Cahit bunu yapmamıştı. Çünkü hadisede Emrullah Efendiyi suçsuz bulmuştur.

Sonradan Tevfik Fikret'in bundan mustarip olarak Hüseyin Cahit'e darıldığı anlaşılmıştı. Bu dargınlığın tezahürü, Rumelihisarı'nda bir vatandaşın vergi borcundan dolayı Maliye İdaresi tarafından ev eşyası üzerine haciz konmuş olması gibi bir hadise ile meydana çıkmıştır. Tevfik Fikret, bu muameleyi İttihat ve Terakki idaresinin bir zulmü gibi görmüş ve o zaman mebus olan Hüseyin Cahit'e hitaben ağır bir mektup yazmıştır. Hüseyin Cahit de Maliyeye ait idari bir muameleden şahsen mesul imiş gibi kendisine ağır bir mektup yazılmış olmaktan dolayı fena halde kızarak Tevfik Fikret'e yine ağır bir cevap ile mukabelede bulunmuştur. Bundan sonra Tevfik Fikret'in hastalığına kadar münasebetleri tamamıyla kesilmiştir. Rahmetli Fikret, sonra, Hüseyin Cahit'e karşı yaptığı muamelede haksızlığını anlamış olacak ki, hastalığı sırasında Sait Paşa damadı Nuri ile kendisini görmek istediğini bildirmiş, bunun üzerine Hüseyin Cahit Maliye Nazırı Cavit ile Nuri'yi yanına alarak, Fikret'i ziyarete gitmiştir. Bu suretle son zamanda barışmışlardır.

Tevfik Fikret'in Hüseyin Cahit'e yazdığı ağır mektup ne idi. Bunu bilmiyorum. Fakat bu sırada ben, Tanin gazetesinde çalıştığım için, Cahit'in Fikret'e karşılık olarak yazdığı mektubun bir gazete kenarına yazılmış müsveddesi elime geçmişti. Bu müsveddeden mektubun bir suretini almıştım. Hâlâ yanımda mahfuz olan müsveddeyi tarihi bir vesika olarak buraya koyuyorum.

**Devrin Maarif Nazırı
Emrullah Efendi**

HÜSEYİN CAHİT'İN TEVFİK FİKRET'E MEKTUBU

Beyefendi,

Ben hem namuslu bir gazeteciyim, hem namuslu bir adamım. Fakat acaba siz? Yalancıların çok yemin etmeleri kabilinden münasebetli, münasebetsiz ağızımızdan eksik etmediğimiz bu namus hissinden vayedar olsaydınız, onun pek muazzez ve muhterem olduğunu takdir eder ve başkasının namusuna tecavüz edeceğiniz vakit biraz düşünürdünüz. Ben ne vakitten beri namussuz oldum? Mektebi Sultani vakasında Tanin'i, sizin ihtiraslarınıza oyuncak etmediğim dakikadan beri mi? Hükümet ne vakitten beri paçavra oldu? Mektebi Sultani meselesinde keyfinize hizmet etmediğim zamandan beri mi? Böyle bir paçavra hükümete mektep müdürü sıfatıyla muhterem Tevfik Fikret Beyefendi, acaba neden hizmet etmişti? Bugün ikimizden biri, diğerini telin etmek icabediyorsa, ben, sizi telin etmeliyim. Çünkü ben, kendi köşemde çalışırken geldiniz, beni bul-

dunuz, benim başıma bu gazeteyi sardınız.

Mebusluğu ve gazeteyi sana temin eden benim diyorsunuz. Mebusluk lüt-funda ne derece inayet ve atıfetiniz sebkettiğinden haberim yoktur. Fakat Tanin'i çıkarmak için benim size de-ğil, sizin bana müracaat ettiğiniz mey-danda iken bunu benim tarafımdan vu-kubulan bir müracaat üzerine güya lü-tuf yapmış tarzında göstermeye kalkış-manıza nazaran, mebusluk lütfunuzun ne kadar esaslı olduğunu tahmin ede-bilirim.

Beni buldunuz, gazeteyi başıma sar-dınız, beni eşek gibi çalıştırdınız, ga-zeteye bir tek satır bile yazmadınız. Nihayet şüphe yok ki, umduğunuz kâ-rın vücut bulmadığını, şüphe yok ki, beklediğiniz mansiplerin geciktiğini gö-rünce, çekilip gittiniz. Sonra ben na-mussuz gazeteci oluyorum. Siz, beye-fendi, mucessem namus ve fazilet ola-rak ulviyetler âleminde yaşıyorsunuz, öyle mi? Ben Tanin'de ilk günden be-ri nasıl yalnız vicdanımın telkinlerini dinleyerek çalışıyorsam, bugün de öy-le çalışıyorum. Yazdıklarım sizce doğ-ru olmayabilir. Fakat bundan dolayı benim namusumdan şüphe etmek, ona tecavüz etmek, dediğim gibi, ancak namusun ne demek olduğunu bilmeyen-lerden sâdır olabilir.

Namus, bir fazilet itiyadıdır. Eski günlerin en karanlık vakitlerinde bile, namusumu muhafaza edebilmiş ve bu-güne hazırlanmış bir adam, şimdi onu feda etmez. Ben eski zamanlarda mı namussuz idim? Öyle ise niçin geldin, ismimi isminle birleştirerek gazete çı-karmaya talip oldun? Yeni zamanda namussuz oldumsa bu ne vakit başla-dı? Tanin'de bulunduğunuz müddetçe yazılan şeylerin hepsini görmediniz mi? Koyma dediğiniz bir yazı için is-rar ettim mi? Yoksa Tanin'den böyle bir ısrarın üzerine kavga ettiniz de mi çekildiniz?

Demek Tanin siz çekilinceye kadar namussuz değildi. Sonra mı namussuz oldu? O halde neden Mekteb-i Sultani hadisesinde gelip namussuz bir gaze-tenin yardımına sığındınız? Dünyada herkes namus ve vicdandan bahsedebi-lir. Fakat bu hak size hiç bir vakit verilemez. Vicdanı olan Tefvik Fikret, Serveti Fünun kapanarak mahkemeye gönderildiğimiz zaman hiç olmazsa bir hatır sordurarak, vicdandan ve insa-niyet hislerinden zerre kadar nasib alan Tefvik Fikret 31 Martta hiç ol-mazsa çocuklarıma bir haber gönde-rerek onları arardı. Vicdanından ve namusundan haberdar olan Tefvik Fik-ret Kâzım'ın bir hatırvazı eseri ola-rak, «üçümüzündür» dediği matbaa arsasını, ancak bir hamal kadar hiz-meti geçmediği Tanin'deki hizmetleri-ne mukabil benimsemeye kalkmaz, beş paralık bir toprak parçası için haysi-yetini aradaki vasıtalar nezdinde rezil etmezdi. Bu namus ve vicdan tera-nelerini sizi yakından bilmeyenlere an-latınız. Onlar belki göğsünüzde kalp yerine bir bataklık çırpındığını bilme-dikleri için aldanırlar. Fakat Cahid'e namus ve vicdanınızdan bahsederseniz, o, size güler.

Beni, menfaatler temini için, bütün faziletleri ayak altına almakla itham eden, hiç olmazsa adı menfaatlere bile esir olmayacak kadar temiz olmalı idi. Eğer bu menfaatler dediğimiz şey-ler birtakım edepsizlerin yaydıkları Romanya çiftlikleri, yüz binlerce lira-lar ise buyurun, hepsini size bağışlı-yorum. Menfaatler dediğiniz şey bu kadar çalışmaya karşılık hangi gaze-tede olsa alabileceğim «Ayda otuz lira» ise geliniz, Tanin de sizin olsun! Tek, bu hiç biri insani his ile titrememiş, murdar, ciyfe vicdanınızın hırsı, haset ateşleri sönsün!»

HÜSEYİN CAHİT

